

"Eflâtun ve Aristo, İbn-i Sînâ ve Farâbî gibi adamlar; 'İnsaniyetin gâyetü'l-gâyâtı, teşebbüh-ü bilvâcibdir, yani Vâcibül-Vücuda benzemektir.' deyip, Firavunâne bir hüküm vermişler." felsefeciler ne demiş, nasıl yanılmış, doğrusu nasıl olmalı?

İlgili cümlenin geçtiği pasajı aşağıya alıp, açıklamaya çalışalım:

"Aristo, İbn-i Sînâ ve Farâbî gibi adamlar, 'İnsaniyetin gâyetü'l-gâyâtı, teşebbüh-ü bilvâcibdir, yani Vâcibül-Vücuda benzemektir.' deyip, Firavunâne bir hüküm vermişler ve enâniyeti kamçılayıp, şirk derelerinde serbest koşturarak, esbâbperest, sanemperest, tabiatperest, nücumperest gibi çok enva-ı şirk tâifelerine meydan açmışlar. İnsaniyetin esâsında münderiç olan acz ve zaaf, fakr ve ihtiyaç, naks ve kusur kapılarını kapayıp, ubûdiyetin yolunu seddetmişler. Tabiata saplanıp, şirkten tamamen çıkamayıp, şükrün geniş kapısını bulamamışlar." (1)

Yani, felsefeciler; **"Allah'ın ahlakıyla ahlaklanınız"** hakikatını yanlış anlamışlar, yanlış yorumlamışlar. Demişler ki; insanın yaratılış gayesi, Allah'a benzemektir.

Allah'ın sıfatlarıyla sıfatlanmaktır. Nasılki Allah; kusurdan, aczden, noksanlardan münezzehtir, insan da böyle olmalıdır. Bu bakış ise, insanı ibadete sevkeden aczini ve fakrını ona unutturup gururlanıp firavunlaşmasına neden olur.

Ancak, Otuzuncu Söz'de, ene bahsinde de izah edildiği üzere; Allah'ın ahlakıyla ahlaklanmak gerçeği şu şekilde anlaşılmaktadır:

"Gâye-i insaniyet ve vazife-i beşeriyet, ahlâk-ı İlâhiye ile ve secâyâ-i hasene ile tahallûk etmekle beraber, aczini bilip kudret-i İlâhiyeye ilticâ, zaafını görüp kuvvet-i İlâhiyeye istinat, fakrını görüp rahmet-i İlâhiyeye itimad, ihtiyacını görüp gınâ-i İlâhiyeden istimdâd, kusurunu görüp afv-ı İlâhiye istiğfar, naksını görüp kemâl-i İlâhiye tesbihhan olmaktır."(2)

Dipnotlar:

(1) bk. [Sözler, Otuzuncu Söz.](#)

(2) bk. a.g.e. aynı sayfa.